

Относно обучението по специалност “Индустриален мениджмънт”

Иван Хр. Митев, Румяна Митева, Николай Колев

About the education process in the Industrial Management degree course: The objective of this paper is to present the results from the education process of the Industrial Management degree course students. The systems analysis approach has been adopted in order to evaluate the accomplishments of the department of Industrial Management (for the past 10 years).

Key words: Industrial Management degree course, Department of Industrial Management, model, system “Educators-Learners-Environment”

ВЪВЕДЕНИЕ

Десет години след създаването на катедра “Индустриален мениджмънт” към Факултет “Бизнес и мениджмънт” в Русенския университет “Ангел Кънчев” (РУ) през 1999 г. е време да се направи обстоен, много внимателен, самокритичен и критичен преглед на извършеното, подробен анализ на постигнатото при обучението и при реализацията в практиката на обучените специалисти “инженер-мениджъри”, за да се направят правилни изводи за по-нататъшното успешно развитие на специалността “Индустриален мениджмънт” – обществено необходима и все по-атрактивна за младите хора на България.

Целта на настоящата статия е да се представят някои резултати от работата по подготовката, организацията и провеждането на обучението по специалност “Индустриален мениджмънт” в едноименната катедра на РУ.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В съответствие със съвременните тенденции, за да се направи обективна, пълна и ясна оценка на процесите, като се обхванат комплексно всички изследвани и решавани в катедрата проблеми, е използван методът на системния анализ. Известно е, че при него, преди всичко, трябва да бъдат изложени приетите предпоставки.

В дадения случай това са условията, в които започва функционирането на катедра “Индустриален мениджмънт” (“ИМ”) и те се характеризират със следните особености:

- Българско общество в напрегнат период на преход от държавна планова към свободна пазарна икономика, която изисква за възможно най-кратък срок да се обучават кадри, способни да поемат ръководни функции в динамично развиващата се международна и вътрешна икономическа среда. Непрекъснато различни фирми се създават, реструктурират и разформировават в най-жестоката конкуренция на вътрешния и на международния пазар.

- Известно е, че сложната функция на ръководителя изисква от изпълняващите я висока и широкопрофилна образованост, солидни знания в областите на управлението, икономиката, правото. На ръководител в индустрията са нужни допълнително основни знания в областта на организацията на производството и техническа грамотност. Проблемът е, че този сложен комплекс от необходими знания е предпоставка за значителни трудности при усвояването им от студентите. Решаването на този проблем е възложено на малкия колектив на катедра “Индустриален мениджмънт”.

- До 1999 г. в РУ (тогава ВИММЕСС, ВТУ “А.Кънчев”) има натрупан известен опит в обучението на ръководители за производството: - от Факултета за повишаване на квалификацията след 1976 г. се провеждат курсове за ръководители от предприятия в цялата страна; - за първи път в България в РУ през 1989 г. започва обучение по мениджмънт във Висшата школа по “Бизнес и мениджмънт” [1] към

Факултета за повишаване на квалификацията; - през 1991 г. към Факултет "Механизация на селското стопанство" са разкрити специалности: "Бизнес и мениджмънт", "Промислен мениджмънт" (по-късно "Индустриален мениджмънт"), "Стопански мениджмънт", "Агромениджмънт" и други; - през 1994 г. всички те преминават към новосформирания Факултет "Бизнес и мениджмънт".

- Създаването на катедра "Индустриален мениджмънт" в момент на интензивна конкуренция на РУ с многобройни и новопоявили се висши учебни заведения (ВУЗ) у нас и на предпочитано от много български студенти след 1989 г. обучение в чужбина, има сложни цели и задачи. Далновидната политика и стратегически правилните решения на Академичното ръководство на РУ от 1999 г. играят важна роля в утвърждаването и развитието на специалност "Индустриален мениджмънт", при новите условия на преминаване към бакалавърска образователна степен.

- В новосъздадената през 1999 г. катедра са привлечени дългогодишни преподаватели от РУ с изявен производствен, управленски, педагогически и научен опит. До този момент някои от авторите на настоящата статия са участвали вече в обучението на ръководни кадри в РУ с разработени от тях нови учебни дисциплини.

- В периода 1977-1990 г. в курсовете, организирани от Факултета за повишаване на квалификацията, авторите водят занятия по дисциплините: "Техническа естетика" ("Дизайн"), "Ергономия", "Инженерна психология", и "Роботизирани транспортни и производствени системи".

- В периода 1991-1998 г. в обучението по всички, описани по-горе, управленски специалности, един от авторите участва с дисциплина "Информационна графика". Тя е разработена конкретно за новите мениджърски специалности, запознава с методите за анализ и интерпретация на информация [4] и включва курсова работа на тема "Интегриране на бизнес графика в икономически доклади". По онова време понятието "Информационни технологии" е все още непознато, не съществуват и подобни учебни дисциплини. "Информационна графика" е първата дисциплина в РУ, при която обучението и проверката на знанията на студентите се извършва чрез тестове.

Управленската практика на авторите на настоящата статия е както следва:

- в периодите 1979-1983 г. и 1987-1989г. един от тях е заместник-декан на Факултета за повишаване на квалификацията;

- в периода 1969-1971 г. друг от авторите работи като Началник на новооткрития отдел "Научна организация на труда" (НОТ) – преименуван по-късно на отдел "Научна организация на производството, труда и управлението" (НОПТУ) в Окръжен съюз на трудово-производителните кооперации - Русе. В този период той е реструктуриран като Стопанска дирекция (обединяваща 40 предприятия) на местната и кооперативна промишленост и комунално-битовите услуги към Окръжен народен съвет – Русе.

През 1999 г. специалността "Индустриален мениджмънт" е сравнително нова не само за България, но и в световен мащаб. За разлика от утвърдените вече, традиционни специалности, тя не разполага с възприети единни стандарти за обучение, липсва и достатъчно подробна информация за него. Много преподаватели в РУ изказват съмнения, че е възможна подготовката на специалисти - ръководители за краткия срок на бакалавърско или дори магистърско обучение.

При разглежданите предварително фактори и възприетия системен подход, е прието в случая да се разглежда системата "Обучаващи-обучавани", във взаимодействие с обществената среда. Опростеният модел на системата "Обучаващи-Обучавани-Среда" е представен схематично на фиг.1.

На анализ в така представената система са подложени нейните елементи и особено вътрешните и външни връзки между тях.

В подсистемата "Обучаващи" са включени 2 елемента:

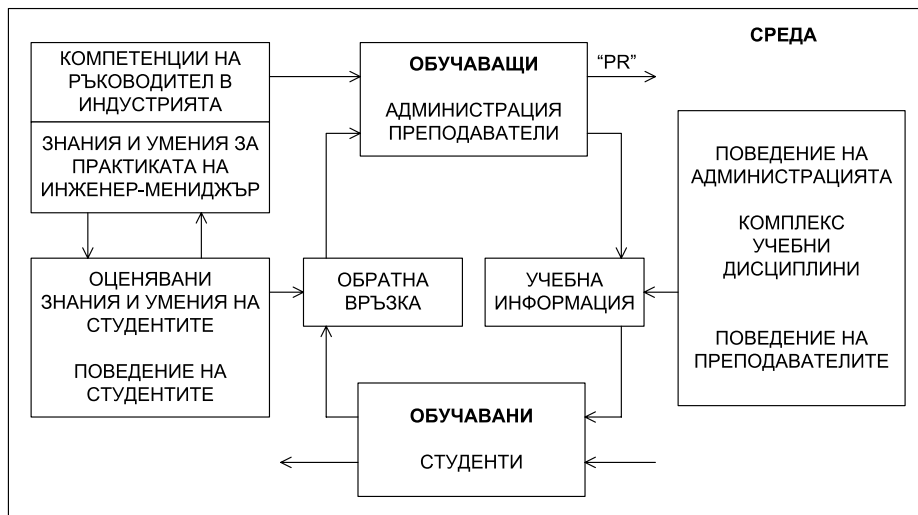
- преподаватели - участващи в обучението на студентите от специалност "ИМ";

- администрация - представена от академичното ръководство на РУ и от административния персонал, които материално осигуряват и организират процеса на обучение.

Основното внимание в направения анализ е фокусирано върху връзките и взаимодействията между подсистемите “Обучаващи” и “Обучавани”.

Правата връзка представлява информацията от “Обучаващи” към “Обучавани” и се характеризира от “Учебната информация”, включваща:

- комплекс учебни дисциплини;
- поведение на преподавателите;
- поведение на администрацията.

Фиг.1. Модел на системата “Обучаващи-Обучавани-Среда” при обучението по специалност “Индустриален мениджмънт”

Като обратна връзка от “Обучавани” към “Обучаващи” са разглеждани:

- получените в резултат на обучението и оценявани знания и умения на студентите;
- поведението на студентите.

На схемата на фиг.1 са показани три равнища на знания и умения на обучаваните. Най-високото равнище включва теоретично определения, най-общ комплекс компетенции на ръководител в индустрията. По обективно съществуващи ограничения на системата (например - срокът на обучение), този комплекс е много трудно достижим.

За практиката в определена конкретна производствена област може да се приеме, че е достатъчно приемливо показаното средно равнище, включващо желан комплекс знания и умения, необходими за практиката на инженер-мениджър, като. ръководител на сравнително по-ниско равнище от управленската йерархия.

Целта на системата “Обучаващи-Обучавани-Среда” е оценяването и реално постигнатите знания на студентите да са максимално адекватни на желания комплекс знания и умения, необходими за практиката на ръководител в индустрията с перспективата да бъде достигнато най-високото равнище на компетенциите му.

От тук произтичат поставените задачи за работата в катедра “ИМ”, изпълнени

на няколко етапа, които са обобщени в съответствие с приетия модел на системата.

-Чрез изучаване на входа на подсистема "Обучаващи" е дефиниран комплексът необходими компетенции на ръководител в индустрията и е формулирана в завършен вид "Квалификационната характеристика на специалиста инженер-мениджър".

-Поради иновативния характер на специалност "ИМ" и все още неразкрития ѝ напълно потенциал за приложение в практиката у нас, в катедрата и до този момент се извършват изследвания за актуализация и допълване на комплекса необходими компетенции на ръководителя в индустрията, с цел за изясняване и разширяване на сферите за реализация на специалисти – инженер-мениджъри.

-Чрез информацията на изхода на подсистема "Обучаващи" и дефиниран преди това желан комплекс знания, са определени съответстващите му учебни дисциплини.

-Изследването на правата връзка между подсистемите "Обучаващи" и "Обучавани" позволява правилен подбор, допълване, съчетаване и разпределение по време на комплекса учебни дисциплини, и оптимално организиране на учебната информация.

-Изследването на характеристиките на подсистема "Обучавани" осигурява информация за възможностите на студентите да постигнат целите на обучението.

-Чрез изследване на обратната връзка, от "Обучавани" към "Обучаващи", са търсени най-ефективни подходи в подсистемата за оценяване на придобитите от студентите знания и умения.

-Най-важни за практиката са считани онези знания и умения на обучаваните, които съответстват на дефинираните компетенции на ръководител, т.е. на "инженер-мениджър" в индустрията.

-При изследването на всички елементи и връзки в системата е оценявано и въздействието на подсистемата "Среда".

Всички описани по-горе изследвания са извършени и с привличане на бивши и настоящи студенти, с което се стимулира тяхната активност и интереса им към учебния процес.

Използвания метод за анализ и представяне на информацията за извършеното в катедра "ИМ" позволява да се оценят правилно резултатите от работата на всеки етап и да се прогнозира, и планира ефективно следващият.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Натрупаният опит и извършените изследвания дават основания да се обобщят няколко по-съществени особености на обучението по специалност "Индустриален мениджмънт", провеждано в едноименната катедра на РУ:

- Въпреки не особено благоприятните условия за работа на катедрата, много бързо от ръководството ѝ и от целия ѝ преподавателски състав е организирано и проведено обучение на студентите на високо научно и професионално равнище.. Благодарение на това нараства реномето на специалността, повишава се интересът [3] на кандидат-студентите към нея и се увеличава броят на приетите за следване в РУ студенти по специалност "Индустриален мениджмънт".

- Катедра "Индустриален мениджмънт" доразвива, разширява и обогатява традициите, стила и методите, възприети при обучението на управленските специалности "Промислен мениджмънт", "Стопански мениджмънт", "Агромениджмънт" и други, съществували в РУ преди създаването на катедра ИМ.

- Подбраният и непрекъснато обогатяван "комплекс учебни дисциплини" е съставен след обстоен анализ [2] на практиките на реномирани чуждестранни ВУЗ, след прецизно оценяване и най-ефективно използване на ресурсите за обучение на други катедри от РУ и най-вече след анализ на проведеното за първи път от авторите маркетингово проучване на пазара на труда в Русенския регион и в

страната, за потребността от кадри с компетенциите на инженер-мениджър, обучавани по специалност "ИМ" в РУ.

- Използваният от авторите подход при разработване на учебен план, съдържащ няколко "вериги" от взаимно свързани и последователно разположени по време учебни дисциплини, обособени по научна област, позволява да се избегне излишно повторение и дублиране на информация, и е възприет и от други катедри.

- Новите учебни дисциплини, разработени конкретно за универсалната, широкопрофилна и интердисциплинарна специалност "ИМ", благоприятстват съчетаването на разнородни знания от различни научни области: икономика, право, управление, техника, технологии и др. и създават предпоставки за по-лесното им и по-успешно усвояване от студентите.

- Катедра "ИМ", първа във Факултет "Бизнес и мениджмънт", разработва свое лого, изработените с него тенис-фланелки са подарени на випускниците от специалност "ИМ" от 2008 година.

- Като самокритика може да се пожелае по-широка разгласа и информиране на обществеността за потенциалните възможности на сравнително новата специалност "ИМ", както и на кадрите с компетенции "инженер-мениджър", което, надяваме се, ще принесе голяма полза за ефективното и устойчиво икономическо развитие на град Русе и на цяла България.

- В заключение предлагаме разработеният и описан тук модел на системата "Обучаващи- Обучавани-Среда" да се използва за ефективно и целенасочено управляване на всички процеси по обучението на студенти.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Душков, Ж., Зл. Здравкова, Ст. Вичев. Русенски университет. 60 години. Исторически очерк. ПБ на РУ "А.Кънчев", Русе, 2005.

[2] Митев, Ив. Хр. Обучението по специалност "Индустриален мениджмънт" – необходимост, проблеми и възможности за реализация. Сборник научни трудове на Русенски университет, том XXXIX, серия 9, "Европеистика. Икономика и мениджмънт", Русе, 2003.

[3] Митев И., Р.Митева, М.Илиева. Интересът към специалност "Индустриален мениджмънт" Научни трудове на РУ "А. Кънчев", том 46, серия 4 "Икономика и мениджмънт", с. 39-44, 2007.

[4] Митева, Р. Относно обучението по графика на студентите от Факултет "Бизнес и мениджмънт"// Научни трудове на РУ "А. Кънчев", том 39, серия 9, с.175-179, 2002.

За контакти:

Доц. д-р инж. Иван Христов Митев, ръководител катедра "Индустриален мениджмънт", Русенски университет "Ангел Кънчев", тел.: 082-888 521, e-mail: iichmitev@ru.acad.bg

Доц. д-р инж. Румяна Митева, Катедра "Индустриален мениджмънт", Русенски университет "Ангел Кънчев", тел.: 082-888 521, e-mail: miteva@ru.acad.bg

Ст ас. Маг. Николай Колев, Катедра "Индустриален мениджмънт", Русенски университет "Ангел Кънчев", тел.: 082-888 495, e-mail: nkolev@ru.acad.bg

Докладът е рецензиран.